

Основні напрями реалізації державної молодіжної політики в Україні: соціально-педагогічний аспект

У статті розглядаються поняття «молодіжна політика», «державна молодіжна політика», основні нормативно-законодавчі документи її реалізації, розкриваються основні напрями та пріоритети реалізації державної молодіжної політики в процесі розвитку держави та суспільства

Ключові слова: молодь, соціальні проблеми, державна молодіжна політика, напрями реалізації державної молодіжної політики.

Постановка наукової проблеми та її значення. Будь яка держава на певному етапі свого розвитку виконує специфічну функцію щодо окремих соціальних груп суспільства яку прийнято називати державною політикою. Якщо ж державна політика спрямована на вирішення питань виховання, освіти, праці, побуту, відпочинку, духовного та фізичного розвитку молодого покоління, її трактують – «державна молодіжна політика».

За прийнятою Декларацією «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» (грудень 1992 р.): державна молодіжна політика – це системна діяльність держави у відносинах з особистістю, молоддю, молодіжним рухом, що здійснюється в законодавчій, виконавчій, судовій сферах і ставить за мету створення соціально-економічних, політичних, організаційних, правових умов та гарантій для життєвого самовизначення, інтелектуального, морального, фізичного розвитку молоді, реалізації її творчого потенціалу як у власних інтересах, так і в інтересах України».

Варто зазначити, що державна молодіжна політика є складовою молодіжної політики. Незважаючи на зовнішню подібність визначень молодіжної політики й державної молодіжної політики, вони позначають різні суспільні явища. Молодіжна політика – це діяльність усіх суспільних інституцій стосовно молоді, а державна молодіжна політика є її складовою і характеризує взаємовідносини держави й молоді. Державна молодіжна політика реалізується на загальнонаціональному рівні. Центральні органи влади провадять її в окремих регіонах з урахуванням їхньої специфіки. Водночас, у межах кожного регіону вона здійснюється обласними, районними, міськими органами державної влади та органами самоврядування, а також в кожній місцевості на рівні району, міста, селища, села, у трудових колективах.

Державна молодіжна політика незалежної України фактично почала формуватися ще в останнє десятиліття існування колишньої радянської держави. Кінець ХХ – початок ХХІ ст. в Україні характеризується загостренням багатьох соціально-економічних, політичних і духовних процесів, впливом інтеграційних, глобалізаційних процесів на розвиток і взаємини між державами. Саме це викликало потребу розробки й реалізації принципово нової державної молодіжної політики, яка з розвитком держави та суспільства потребує її вдосконалення.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Питання реалізації державної молодіжної політики залишаються в центрі наукового інтересу багатьох науковців: В. Головенька, М. Головатого, М. Перепилиці, О. Яременко та ін. На державному рівні приймаються цільові молодіжні програми всеукраїнського та регіональних рівнів. Проблеми молодіжного руху, як суб'єкта реалізації державної молодіжної політики відображені у працях А. Булавина, В. Головенька, А. Корнієвського, М. Пашко, В. Прилуцького та ін..

Мета статті – висвітлення основних напрямів реалізації державної молодіжної політики в сучасній Україні.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Загалом, державну молодіжну політику в незалежній Україні було започатковано «Декларацією про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» (1992 р.) (із змінами, внесеними згідно із Законом № 655-XIV від 13.05.99 р. та N 3421-IV від 09.02.2006), згідно якої основною метою державної молодіжної політики є створення соціально-економічних, політичних, організаційних, правових умов та гарантій для життєвого самовизначення, інтелектуального, морального, фізичного розвитку молоді, реалізації її творчого потенціалу як у власних інтересах, так і в інтересах України.

З метою посилення ефективності державної політики в подальшому були розроблені і прийняті такі нормативно-правові акти: Закони України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» (1993 р.); «Про молодіжні та дитячі громадські організації» (1998 р.), «Про

фізичну культуру і спорт» (1994 р.), «Про туризм» (1995 р.); «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю» (2001 р.); «Про Загальнодержавну програму підтримки молоді на 2004-2008 роки» (2003 р.); Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції Державної програми роботи з обдарованою молоддю на 2006-2010 роки» (2006 р.); Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2009-2015 роки (2009 р.); Указ Президента України «Про Національну раду з питань становлення та розвитку молоді» (2009 р.); Стратегія розвитку державної молодіжної політики до 2020 року (2013 р.), Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2016-2020 роки та внесення змін до окремих постанов Кабінету Міністрів України (18.02.2016 р) та ін.

Варто зазначити, що створення необхідних умов і гарантій для соціального становлення і розвитку молоді – це постійний процес. Для більш активної та ефективної реалізації визначених законодавством позицій Український інститут соціальних досліджень постійно здійснює дослідження у молодіжному середовищі, з метою вдосконалення напрямів та пріоритетних завдань роботи з молоддю. Зокрема, у Декларації про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» (1992 р.) головними напрямами є:

- розвиток і захист інтелектуального потенціалу молоді, поліпшення умов і створення гарантій для здобуття молоддю освіти, спеціальної професійної підготовки та перепідготовки;
- забезпечення зайнятості молоді, її правового захисту з урахуванням економічних інтересів, професійних і соціальних можливостей суспільства;
- створення умов для оволодіння духовними і культурними цінностями українського народу та для безпосередньої участі молодих людей у їх відродженні і розвитку, в охороні та відтворенні навколишнього природного середовища;
- формування у молоді почуття національної гордості, патріотизму, готовності захищати суверенітет України;
- охорона здоров'я молоді, формування у неї глибокої потреби в духовному і фізичному розвитку, вжиття інших заходів, які б забезпечували здоровий генофонд народу України [2].

У Стратегії розвитку державної молодіжної політики на період до 2020 року (2013 р.) враховуючи нагальні проблеми молоді у забезпеченні доступної освіти, зайнятості; погіршення стану фізичного і психічного здоров'я; забезпечення житлом; недостатнього рівня володіння іноземними мовами визначені такі пріоритети реалізації державної молодіжної політики: забезпечення доступної освіти; формування здорового способу життя молоді; забезпечення зайнятості молоді на ринку праці; забезпечення молоді житлом; активізацію участі молоді у суспільно-політичному житті; сприяння інтеграції української молоді в європейське молодіжне співтовариство [7].

Відповідно до визначених пріоритетів реалізації державної молодіжної політики потрібно:

- забезпечувати доступ до безперервної освіти;
- запроваджувати систему підтвердження результатів неформального навчання молоді;
- формувати державне замовлення відповідно до потреб ринку праці;
- налагоджувати співпрацю роботодавців і навчальних закладів;
- забезпечувати розвиток фізичної культури та спорту;
- запроваджувати у навчальних закладах факультативні заняття з організації власної справи та набуття підприємницьких навичок;
- надавати пільгові довгострокові кредити для будівництва (реконструкції) чи придбання житла за рахунок бюджетних коштів;
- залучати молодь до роботи в органах державної влади та органах місцевого самоврядування;
- популяризувати вивчення іноземних мов, що є поширеними у державах-членах Європейського Союзу;
- розширювати міжнародне молодіжне співробітництво.

Вищезазначена Стратегія реалізується за трьома етапами. Перший етап (2013-2015 роки) – удосконалення нормативно-правової бази щодо забезпечення реалізації державної молодіжної політики, зокрема підготовка пропозицій щодо внесення змін до Законів України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні», «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю», «Про молодіжні та дитячі громадські організації» та інших нормативно-правових актів; розроблення та затвердження плану заходів з підтримки молоді на 2016-2020 роки; підготовка пропозицій щодо внесення змін до законів стосовно зменшення вікових меж молоді до 28 років; розроблення та затвердження регіональних програм реалізації державної молодіжної політики.

Другий етап (2016-2018 роки) – забезпечення активної участі у суспільному житті молоді, громадських об'єднань, що представляють її інтереси, а також збільшення обсягу фінансування молодіжних програм за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів.

Третій етап (2019-2020 роки) – створення умов для надання молоді необхідних соціальних послуг з навчання, професійної підготовки, працевлаштування, житлового забезпечення тощо; передача функцій з реалізації державної молодіжної політики органам місцевого самоврядування та громадським об'єднанням, що представляють інтереси молоді [7].

Реалізація попередніх програм давала певні позитивні результати, однак суспільно-політичне, економічне становище останніх двох років не дозволило розв'язати багато проблем, пов'язаних з достатньо низьким рівнем економічної та громадської активності молоді. За результатами соціологічного дослідження у 2015 р., попри існування достатньої кількості молодіжних громадських організацій, тільки 2% молоді є членами таких організацій та 6% молоді відвідують організовані ними заходи.

Невтішними є статистичні дані щодо участі молоді у суспільно-політичному житті держави, формуванні молодіжної політики та вирішенні нагальних проблем, оскільки тільки 5% молодих людей брали участь в обговоренні законопроектів на державному або місцевому рівні. Така ситуація спонукала до напрацювання нових механізмів підтримки молоді, що знайшли своє відображення в Державній цільовій соціальній програмі «Молодь України» на 2016 – 2020 роки та внесення змін до окремих постанов Кабінету Міністрів України (18.02.2016 р.).

Мета даної Програми полягає у створенні сприятливих умов для розвитку і самореалізації української молоді, формування її громадянської позиції та національно-патріотичної свідомості.

Програма передбачає такі основні напрями її реалізації: формування громадянської позиції (національно-патріотичне виховання молоді); популяризація та утвердження здорового і безпечного способу життя та культури здоров'я серед молоді; набуття молодими людьми знань, навичок, інших компетентностей поза системою освіти (розвиток неформальної освіти); створення умов для працевлаштування молоді (забезпечення первинної і вторинної зайнятості та самозайнятості молоді); створення умов для забезпечення молоді житлом; забезпечення партнерської підтримки молоді, що проживає на тимчасово окупованій території України та внутрішньо переміщених осіб; надання фінансової підтримки молодіжним та дитячим громадським організаціям [3].

Зокрема, формуючи громадянську позицію потрібно звернути увагу на:

- профілактику правопорушень, підвищення рівня правових знань, правової культури та правової поведінки молоді;
- формування патріотичної свідомості молоді у навчальних закладах і молодіжному середовищі, шляхом розвитку історичної пам'яті;
- популяризацію української культури і народних традицій;
- усвідомлення національної своєрідності; залучення молоді до суспільно значущої діяльності;
- виховання у молоді почуття особистої та національної гідності, подолання комплексів меншовартості, формування шанобливого ставлення до внеску національних меншин у державотворчі процеси України;
- формування бережливого ставлення до навколишнього природного середовища;
- підтримки ініціатив молоді та її інноваційного потенціалу, створення умов для творчого і духовного розвитку молоді, її інтелектуального самовдосконалення.

Популяризуючи та утверджуючи здоровий спосіб життя та культури здоров'я серед молоді потрібно сприяти зміцненню психічного здоров'я молодих людей, формувати внутрішню культуру їх взаємин у сім'ї та соціальному середовищі; репродуктивного здоров'я молоді, популяризувати серед молоді знання з безпеки життєдіяльності.

Набувати молодими людьми знання, навички поза системою освіти (неформальна освіта), пропонується в процесі реалізації різноманітних програм, зокрема «Молодіжний працівник». Реалізація Програми «Молодіжний працівник» входить до плану заходів Міністерства молоді та спорту України до 2017 року в рамках Угоди про асоціацію між Україною та ЄС та набуває перспективи в контексті співпраці із Молодіжним департаментом Ради Європи.

Мета Програми – забезпечити належний рівень знань про пріоритети, тенденції та завдання молодіжної політики України, ЄС та інших регіонів із кращим досвідом; провести тренінги із проектного менеджменту, проінформувати про кращі національні та світові практики ведення спільних проектів (урядових + неурядових організацій) громадського моніторингу у сфері надання публічних послуг та інших видів Програм навчання молодіжних працівників, що практикуються в світі [1].

Програма «Молодіжний працівник» передбачає три рівні тренінгів: базовий, спеціалізований та тренінг для тренерів. Вона розрахована на держслужбовців, задіяних у роботі з молоддю у регіонах, та лідерів молодіжних неурядових організацій у форматі спільного навчання.

У Державній цільовій соціальній програмі «Молодь України» на 2016-2020 роки зазначено, що створюючи умови для працевлаштування молоді (забезпечення первинної і вторинної зайнятості та самозайнятості молоді) потрібно формувати усвідомлений вибір певного виду діяльності, що забезпечить задоволення її матеріальних і духовних потреб, сприяти розвитку молодіжного підприємництва, залучати молодь до волонтерської діяльності, спрямовувати професійні інтереси молоді за формулою: «інформування – навчання – тестування – залучення» через портал «Моя кар'єра».

Звертається увага також на:

– аналіз з метою удосконалення законодавства та існуючих державних і регіональних програм (Мінрегіон, Державна спеціалізована фінансова установа «Державний фонд сприяння молодіжному житловому будівництву» (за згодою) спільно з іншими центральними органами виконавчої влади);

– забезпечення соціального становлення та підтримки молоді з числа внутрішньо переміщених осіб;

– надання фінансової підтримки молодіжним та дитячим громадським організаціям шляхом проведення конкурсу з визначення програм (проектів, заходів), розроблених інститутами громадянського суспільства, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 2011 р. № 1049;

– у рамках міжнародного молодіжного співробітництва проводити молодіжні обміни відповідно до Угоди між Урядом України та Урядом Литовської Республіки про Раду обмінів молоддю України та Литви і Договору між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Польща про Українсько-Польську Раду обміну молоддю та іншими країнами.

В процесі реалізації Програми застосовувати різноманітні форми та методи роботи: проводити міжнародні, всеукраїнські та регіональні акції, ігри, конкурси, засідання за круглими столами, дебати, семінари, збори-походи, семінари-тренінги, тренінги, олімпіади, інтернет-олімпіади, змагання, збори, конференції, форуми, фестивалі, пленери, наметові табори, зльоти, марафони, походи, концерти та інші заходи; видавати інформаційні і методичні матеріали, виготовляти і розміщувати соціальні фільми, ролики та соціальні реклами тощо.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Визначення основних засад молодіжної політики, її механізмів не є запорукою ефективності даної політики. У формуванні й практичній реалізації її активним суб'єктом має бути сама молодь, як активний помічник у державотворчих процесах.

Джерела та література

1. «Навчальна програма «Молодіжний працівник»» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.youth-worker.org.ua.
2. Декларація «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
3. Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2016-2020 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/148-2016-%D0%BF>.
4. Корпач Н. І. Соціальна молодіжна політика в сучасній Україні / Н. І. Корпач // Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми педагогічної освіти: Європейський і національний вимір» (3-5 червня 2016 р., м.Луцьк) // А. В. Лякішева (заг. ред.). П. М. Гусак, І. М. Брушневська та ін. – у 2 т. – Т.І (А-Н). – Луцьк: ФОП Покора І.О., 2016. – С. 194-201.
5. Перепелиця М. П. Державна молодіжна політика в Україні (регіональний аспект) / М. П. Перепелиця. – К., Український інститут соціальних досліджень, Український центр політичного менеджменту, 2001. – 242 с.
6. Порядок проведення конкурсу з визначення програм (проектів, заходів), розроблених інститутами громадянського суспільства, для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка (від 12 жовтня 2011 р. № 1049) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1049-2011-%D0%BF>.
7. Стратегія розвитку державної молодіжної політики на період до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/532/2013>.

Referens

1. «Navchal'na programa «Molodizhnyj pracivnyk»» [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: www.youth-worker.org.ua.
2. Deklaracija «Pro zagal'ni zasady derzhavnoi' molodizhnoi' polityky v Ukraini» [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
3. Derzhavna cil'ova social'na programa «Molod' Ukrainy» na 2016-2020 roky [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/148-2016-%D0%BF>.
4. Korpach N. I. Social'na molodizhna polityka v suchasnij Ukraini / N. I. Korpach // Materialy I Mizhnarodnoi' naukovo-praktychnoi' konferencii' «Aktual'ni problemy pedagogichnoi' osvity: Jevropejs'kyj i nacional'nyj

- vymir» (3-5 chervnja 2016 r., m.Luc'k) // A. V. Ljakisheva (zag. red.). P. M. Gusak, I. M. Brushnevs'ka ta in. – u 2 t. – T.I (A-N). – Luc'k: FOP Pokora I.O., 2016. – S. 194-201.
5. Perepelycja M. P. Derzhavna molodizhna polityka v Ukraini (regional'nyj aspekt) / M. P. Perepelycja. – K., Ukrain's'kyj instytut social'nyh doslidzen', Ukrain's'kyj centr politychnogo menedzhmentu, 2001. – 242 s.
 6. Porjadok provedennja konkursu z vyznachennja program (proektiv, zahodiv), rozroblenyh instytutamy gromadjans'kogo suspil'stva, dlja vykonannja (realizacii) jakyh nadajet'sja finansova pidtrymka (vid 12 zhovtnja 2011 r. № 1049) [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1049-2011-%D0%BF>.
 7. Strategija rozvytku derzhavnoi' molodizhnoi' polityky na period do 2020 roku [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/532/2013>.

Корпач Надежда, Сидорук Ирина. Основные направления реализации государственной молодежной политики в Украине: социально-педагогический аспект. В статье рассматриваются понятия «молодежная политика», «государственная молодежная политика», основные нормативно-законодательные документы ее реализации. Авторы раскрывают основные направления и приоритеты реализации государственной молодежной политики в процессе развития государства и общества. В частности: формирование гражданской позиции, национально-патриотическое воспитание молодежи; популяризация и утверждение здорового и безопасного образа жизни и культуры здоровья среди молодежи; приобретение молодыми людьми знаний, навыков, других компетентностей вне системы образования (развитие неформального образования); создание условий для трудоустройства молодежи (обеспечения первичной и вторичной занятости и самозанятости молодежи; создание условий для обеспечения молодежи жильем; обеспечение партнерской поддержки молодежи, проживающей на временно оккупированной территории Украины, и внутренне перемещенных лиц; предоставление финансовой поддержки молодежным и детским общественным организациям. В статье сделан вывод, что определение основных принципов, направлений, механизмов реализации молодежной политики не является залогом ее эффективности. В формировании и практической реализации молодежной политики активным субъектом должна быть сама молодежь.

Ключевые слова: молодежь, социальные проблемы, государственная молодежная политика, направления реализации государственной молодежной политики.

Korpach Nadia, Sydoruk Irina. The main directions of state youth policy in Ukraine: socio-pedagogical aspect. The article discusses the concept of "youth policy", "state youth policy", and the main legislative and regulatory documents for its implementation. The authors reveal the main directions and priorities of state youth policy in the development process of the state and society. In particular: the formation of citizenship, national-Patriotic education of youth); promotion and adoption of healthy and safe lifestyle and health culture among young people; young people acquire the knowledge, skills and other competences outside the education system (development of non-formal education); creation of conditions for youth employment (provide primary and secondary employment and self-employment of youth; creation of conditions for providing housing for young people; provision of partnership support young people living in the temporarily occupied territory of Ukraine and internally displaced persons; the provision of financial support to youth and children's public organizations. The article concluded that the definition of the main principles, directions and mechanisms of realization of youth policy is not a guarantee of its effectiveness. In the formation and implementation of youth policy, active subject must be very young.

Key words: young people, social problems, national youth policy, directions of realization of state youth policy.

УДК 37(437.3)(091)

Юлія Кузьмінська

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки (м. Луцьк)

Ян Амос Коменський – основоположник нової прогресивної педагогічної системи, великий гуманіст і мислитель

У статті здійснено дослідження творчої спадщини Яна Амоса Коменського, обґрунтовано його внесок у сучасний процес навчання у системі шкільної освіти. Також проаналізовано окремі аспекти педагогічної спадщини та філософських поглядів Яна Амоса Коменського у контексті предмету дослідження. Зроблено висновки щодо актуальності ідей вченого для розвитку сучасної педагогічної науки.

Ключові слова: педагогіка, виховання, навчання, принципи, Ян Амос Коменський, освіта.

Постановка наукової проблеми та її значення. Ян Амос Коменський належить до числа тих історичних осіб, які своїми творіннями і беззавітним служінням народу здобули славу, любов і визнання. Не випадково його називають Коперником педагогіки, Колумбом педагогіки, учителем народів, батьком нової педагогіки. Коменський ставив і розв'язував найважливіші педагогічні проблеми виходячи з власної педагогічної практики, з тривалих спостережень, зводив своє